

MÁLTEIGURINN

Farvæl til føroyskt?

Tá ið summir føroyingar fara at snakka um mál, so slær tann automatiski sjálvstýrarin til beinanvegin: Mál, tað er nakað fornt, nakað gamalt, nakað deytt og niður griv-ið, og uppgávan er so at grava alt hetta uppafur, og nútíðarorð skulu so víkja fyr í tí uppafurgrivna.

Hendan arkeologiska máláskoðanin er romantisk. Ein realistisk og gerandislig máláskoðan leggur dent á, at vit kunnu brúka málið – á skrivstovuni, í skúlanum, í arbeiði og veitslulagi.

Tað tykist vera torført at sameina hesar báðar máláskoðanirnar. Tann málsliki arkeologurin vil ella dugir ikki at snakka um annað enn til dømis, hvussu onkur snelda kann hava ið ið Mykinesi fyr 388 árum síðani. Realisturin suffar og gremur seg, tí hann í sínum dagliga virki ikki sleppur at brúka málið til tað, sum mál skal brúkast til: at geva boð millum fólk. Hann veit ikki, hvat hann skal gera við ein miðfírraðan fryml í einum fer-hyrntum samskapaðum skapi; hann forstendur ikki, hví islenskt skal blandast upp í føroyskt, og tí freistast hann av tankanum um bara at fara at skriva okkurt annað mál, eingilskt ella danskt til dømis.

Hetta er longu hent.

Í Dimmalætting tann 19. oktober 1995 stendur eitt lesarabráv, har nevnd verða trý dømir um, at føroyskt verður vrakað og danskt tikið framum: a) Í rættinum hevur dómarin boðað frá, at »hann hevur grundað dómin á danska lógar tekstin, tí føroyski lógar tekstin var »ögreiður«; b) viðvíkjandi kommunuskuldini kunnger Føroya Banki, at »einans danski tekstin er galdandi«; og c) landsstýrið ætlar at leggja uppskot fyr í tingið um lógarbrotying, »soleiðis at ríkislógar, sum skulu hava gildi í Føroyum, einans skulu samtykkjast, og kunngerast á donskum máli«.

Rasmus Rasmussen kundi skriva um elektrisitet á føroyskum. Janus Djurhuus kundi umseta Sokrates til føroyskt. Martin Joensen kundi skriva góðar romanir á føroyskum.

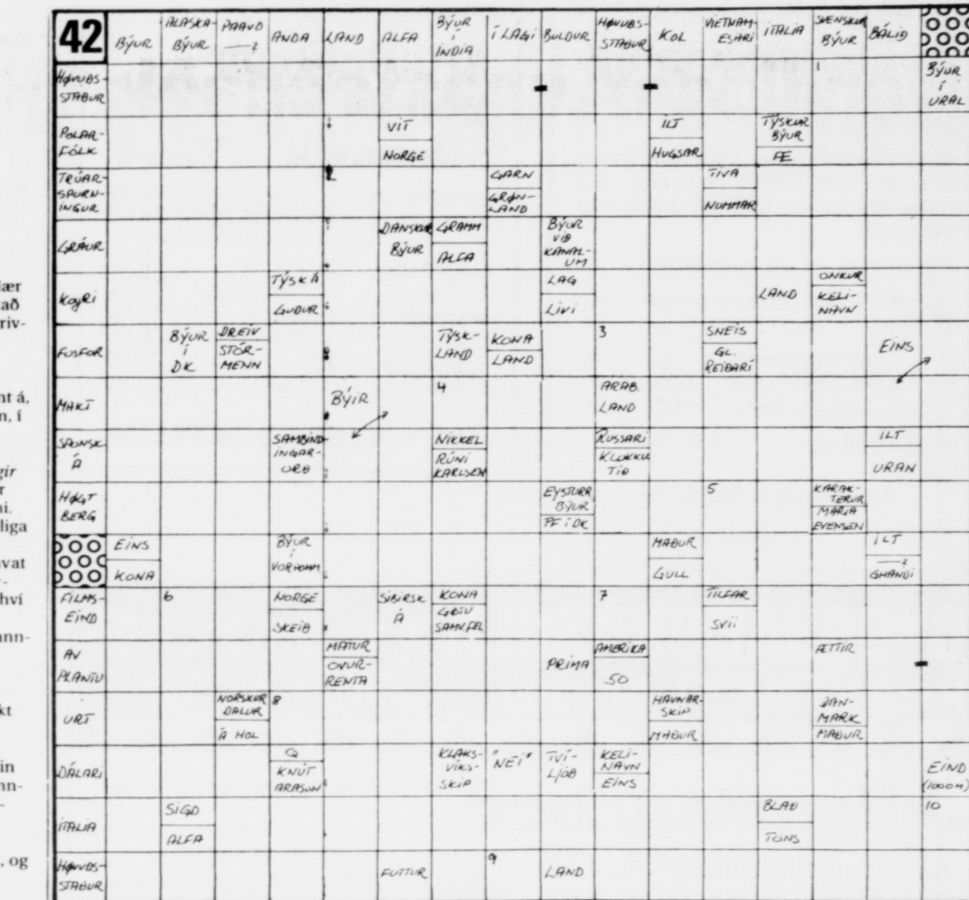
Men nú hevur »málroktin« hesi seinastu 30–40 árini so fært til, at føroyingar fyllgja frá sínum egna máli. Hvussu ber hetta til?

Tann 18. juli 1966 skrivaði Thorkild Hansen í sína dagbók: »Et storslået land, men i vore dage og i min kreds især omgivet af en mytologi, der grænser til det tåbelige. Jeg sidder i Sverris middelalderhus, fugten driver ned ad væggene, lavt til loftet, knirkende træhængsler, røgste og alkove, det hele er her, ude i forstuen er der sågar arrangeret et opstilling med spinder ok og garn og uldpose. De ædle fortidsdyrkere har bare ikke tænkt på alle de møl, som kan udklækkes i en uldpose, som henligger i et tomt hus (...). Her er alt som det skal være efter den romantik, startet af forfattere, der elskede at knalde pandeskallen mod en dør karm (...). Gigtfeber og tuberkulose, hostende koner og børn med kronisk vitaminmangel, det var virkeligheden bag al deres romantiske tørverog. En jammer og elendighed, som nu fikses op til næring for usikre, nervesvækkede og kriseramte velfærdspatienter. Jeg sidder og bliver voldsomt anti. Anti-almue. Anti-gammelliv. Anti-skierpekød. Anti-kædedans. Anti-højskole. Anti-Martin A. Anti-fyldbetteri. Anti-Glob. Anti-Ole. Anti-Sven.

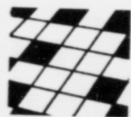
Niels Finsen. Født i dette mørke. Vidste hvad mørke var. Hyldede det ikke. Opfandt lyset. (Thorkild Hansen: Øer).

Teir málsliki arkeologarnir grava og granska í sínari kærú oldtid. Einku er so gott sum tað gamla Og sjálvsagt hugsa vit við virðing um okkar a forfedrar, sum noyddust at knossast uttan blokkstuðul. Men en nútíðin er eisini til. Og framtíðin kemur óbiðin. Tað er ikki gott fyrri tað sterkasta bindiliðið millum fyrr og nú og komandi, at føroyskt nú verður vrakað av tyðandi samfelagsstovnum, tí tað offisiella føroyska roynist óbrúkligt.

Eitt óforstáligt mál er myrkur. Hetta myrkur verður ballað rundað um okkum av málsliki torvryki, har sum lágt er millum syllar nar, har sum nútíðin er til fortíð og framtíðin óviðkomandi. Henda mytologi nærkast tí tálupli, og tað hjálpir ikki upp á skilið at knalde pandeskallen mod en dør karm.

© EES, 1995

KROSSORÐAGÁTA

Loysnin frá seinastu viku

Loysunarorðið: TALUFRAELSIÐ

V	E	L	S	K	O	R	I	N	F	Y	R	I	N	R
E	L	I	N	R	E	I	N	A	E	L	T	R		
I	N	G	K	I	N	T	I	T	U	S				
T	A	L	A	R	A	R	N	O	N	S				
S	T	I	I	U	S	S	T	I	G	I	N			
L	A	G	M	A	N	S	T	A	L	A	R	U	N	A
U	T	E	S	T	O	R	I	R	A	B	K			
T	I	E	F	A	R	M	S	N	A	K	K			
A	L	I	T	A	R	A	R	T	N	O	A			
L	A	M	M	A	I	R	O	R	D	K				
A	T	A	L	A	N	D	F	R	E	D	I	K	A	
41	A	G	R	O	N	O	M	U	R	B	I	L	U	R
T	A	N	N	I	E	L	I	N	M	F				
L	A	G	O	A	G	A	T	E	S	A				
I	V	I	P	R	E	D	I	K	U	M	A	B	U	R

Vinnari: Anna E. Mikkelsen, undir Fossum 28, Klaksvík

Hvønn leygardag

verður krossorðagáta í blaðnum. Drigið verður millum røttu innsendu loysnirnar. Vinningurin er ein av niðanfyri nevndu bókum frá Føroya Skúlabókagrunni. (Krossa av hvørja tú best kundi hugsað tær).

Fyri at verða við í dráttinum um vinningin, má loysunarorðið vera okkum í hendi í seinasta lagi hósdagin. Vinnarin verður saman við loystu gátuni kunngjórður í blaðnum næsta leygardag.

Sendið loysunarorðið til: Sosialurinn, Box 76, 110 Tórshavn – og viðmerkið »Krossorðagáta« á hjálvan.

Loysunarorðið:
 Navn
 Bústaður
 Bygd/býur

Lesið føroyskt – hugsið føroyskt!

- ☐ Fuglar í Norðrhøvum
- ☐ Stjórnarskipanarmálið 1946
- ☐ Spell at sólin kom upp
- ☐ Politiska søga Føroya 1814–1906
- ☐ Føroyskir soppar
- ☐ Døgurðabókin
- ☐ Sögan um eplið
- ☐ Heimsatlas
- ☐ Mannakroppurin – og hvussu hann starvar
- ☐ Alfagurt ljóðar mín tunga (fløga/ljóðband)

Bøkur og annað tilfar
– bæði innan og uttan skúlagátt.

FØROYA SKÚLABÓKAGRUNNUR

PS. Ein áheitan á umsetarar av lógar tekstum og øðrum eksaktum og fakligum tekstum: B rúkið inter national og kend og vældefiner að orð og ikki heimagjörð spæliorð, sum stýggja fleiri í fleiri málbrúkarar burtur frá føroyskum.